

—]]* ամառխոտանի թէշթ քաղաքին մօտ
Գոմօսն անուանով ամուր բերդ մը ըլլալով՝
մէջը 20,000 թ չափ Մաճառի դօրք կան , ու
րոնք Գրլապգու զօրագետին հրամանատա-
րութեանը տակն են : Այս բերդը տակաւին
տունուած կամ անձնատուր եղած չէ . մէջն-
նէրը բերդին ամրութեանը ապաստանելով անձ-
նատուր ըլլալ չին ուզելու , և հրատարակե-
րն ալ , թէ չորս ամսուան ավտը ըլլալու չափ
ուտելովք չունեցողք ներդրութի չը կրելու հա-
մար հիմակուբնէ : Գուրս ելլայ . Վերայ այսր
տակնայնի թէ ցոյցը և թէ լծակցաց մեծ
մասը 4—5 ամսուան ուտելովք և պատերազ-
մական պաշարք ունին , և մինչև որ պաշարք-
նին ու ուտելիքին չը հասնին նէ՛ բերդը չը

պիտի յանձնեն:

— Ըստնց առաջին գորութիւնը չը մնաց լիս օրուան օրս՝ Գամեռնի և Փէթրիարաթի մէջ՝ 25000 զօրք կան, թրանսլիանիայի մէջ՝ նմանապէս 25000, Օսմանի մէջ ալ՝ նոյնպէս 25000, Պալատին մէջ՝ 6000, Վազի մէջ՝ նմանապէս 6000, ասորին անդին ալ զուեղ գուեղ մէկ մէկ քիչ զօրքեր կան. սակայն յիշեալ զօրաց մէջ տեղերը՝ Թուսիյ ու Ասորիյ զօրքերը միջահասակ են, ոմոր համար՝ սակեր մէկ անգ ցատու. ու մեծ բանակ մը կազմելու կարողութիւն չունին: Թուսիյ Պասպէիչ յորատեալ իմ սնտրիանիայի վրայ, և Բասթիյ շայնաւ զօրացեան ալ Օսմանի վրայ կը քաշեն:

— Թուսիյ վեհապառ կայսեր փեսան Լէշ-թէնպէրի դուքսը օգտագործեալ համար Պետրպուրիէն Էմուռա գացեր էր, ուր տեղ քանի մը օր կ'ենային եան՝ զէպ ի Մատուրայի կողմերը գացիր է:

— Մաճուսներուն վրայ իրիւրած Ռուսիյ ու Բասթիյ վիճակները՝ անոնց գէժ պատերազմելով զանոնք յաղթելէն հետեւ, Գուշթի զօրացեան հասկըներ էր, որ ալ բան մը չը կրնան պիտի ընել. ուստի իւր պաշտօնը յանձնէր էր Ճօրձի զօրապետին, որ այն պահեր կայսերականաց կողմը անցած չէր, և ոյնու հետեւ ալ իւր կողմէն բոլոր Մաճուսներուն սոյն հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակէր էր:

«Ըստ մօտերու կ'ըսու պատերազմներուն մէջ մենք յաղթուեցանք. ու՛ր պատահեալ Ռուսիյ ու Բասթիյ անբաժնիներուն զէժ պատերազմելով զանոնք յաղթելէն հետեւ, Գուշթի զօրացեան հասկըներ էր, որ ալ բան մը չը կրնան պիտի ընել. ուստի իւր պաշտօնը յանձնէր էր Ճօրձի զօրապետին, որ այն պահեր կայսերականաց կողմը անցած չէր, և ոյնու հետեւ ալ իւր կողմէն բոլոր Մաճուսներուն սոյն հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակէր էր:

— Ճօրձի զօրապետն ալ այն պատեր սոյն հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակէր էր:

«Պ. Բօշու թը իւր պաշտօնը ինձի յանձնեց, այս օրվան օրս Մաճուսիտանիին թէ պատերազմի և թէ հաշտութեան վերաբերեալ ամէն գործառնութիւնները ինձի յանձնուած են, ու ես ալ բոլոր հասարակութեան սն իրատը կուտամ որ ամէն մարդ իւր տունը նստի, զէնքը պահէ, և թէ որ իրենց քաղաքը թշնամի մ'ալ մտնէ, չը մտածի պէս համարելով՝ զուր տեղը քաղաքը կործանելու և անձը վտանգելու պատճառ չըլլայ. այժմեան պարագայները մեզի կ'ստիպեն որ այս ճամբան բռնենք, բայց թէ որ պարագայները փոխուին, անտարակոյս մենք ալ մեր բռնած ճամբան կը փոխեմք»:

— Մաճուսները թաւանակվանիայի մէջ ալ յաղթուեցան, ուստի հոն գանձուող Ռուսիյ զինուորներէն 5000 ի չափը Հաշիմ-բա զօրապետին հրամանատարութեամբը պահու պահ դրուեցան, մնացածները բանակին կը քաշուին. և Ռուսիյ իւր տեղը զօրացեան ալ

իւր հրամանատարութեան տակը կ'ըսու զորքովը զէպ ի Ռուսիի կողմը կու գայ:

— Ռուսիո զօրապետը Հաշիմ հասանիւն պէս Հաշիմայիցէն քիչ մը արտօնութիւնը խառնացեր էր, և խառնութեամբը կատարել տարու համար ալ՝ Վաշիթա գացեր էր՝ սրբազան Պապին հետ խօսելու. օրն որ Հաշիմ հասնելէն ետեւ Պապին հետ տեսնուելու ու յիշեալ պատճառութիւններուն հարցալիս խօսելու. բայց բան մը չը կրնար ընել, Գարձեալ Հաշիմ գարձեր է. Պապը հիմա հոն Հաշիմ գտնուող միտք չունի, Վաշիթայի մէջ ընել մ'ալ պիտի նստի, և կամ Կապիսի սալին անպիտի պիտի չընդգայի. Հաշիմայի բնակիչները նոր ընտառող փոխանորդէն դժգոհ են, և տպաւորութեան կըզիւն իր կ'մեն, նաեւ ով որ Պապին աւելի կուսակցութիւն կամ յոժարութիւն մը յրգենքու ըլլայն՝ դադունի կապանին կու գանկու:

— Վ իւր ինչպէս ու յիշեցինք, Ռուսիո զօրապետը գործ մը չը կրնար ընել, Գարձեալ Հաշիմ է կաւ. և Պապին փոխանորդներուն գործին ամենէն չը խառնուեցաւ. Գարդիյ կառավարութիւնն ալ Վապին վեր մը խրկեց այս օրերս սրուն իմաստը այս է:

«Ռուսիո զօրապետը իրեն հրամայեալ պաշտօնէն տեղի բաներու ձեռնամուխ ըլլալով՝ Հաշիմ գտնուող ձեռ փոխանորդներուն գործին չէ խառնուել, այլ՝ անոնց թշնամութեան ըրերէ, որ ու զաննին կատարեն. յիշեալ զօրապետին այս ընթացքը մեր կողմէն ամենէն ընդունուած չէ. պատահեալ Հաշիմ մի մէջ ինչ որ ըլլայն՝ մեր կառավարութիւնը կ'որոշէր, որպէս ինչ որ, և ստոր փայլ ընելու կողմեր ալ ըլլայն: Հաշիմ նստող մեր գործակալները ակնիջ պիտի չը կ'ստեն, բայց թէ որ դժուար մ'ալ ծաղի են՝ հոն զրուեող մեր պահապան զօրքերը մեր պատիւը տեղը պահելու հոգ պիտի տանին»:

— Ռուսիո զօրապետին՝ Հաշիմայի մէջ ուլ գործը չը մնալուն համար՝ սպորապետութեան պաշտօնը անուեցով վրայէն՝ Գաղիս կանչուել էր. բայց Գաղիսայէն յատուկ պաշտօնով անցեալները Հաշիմ խրկուող գործարար քիչ մը հիւսնորամարտէն համար՝ հարկ կ'ըսու. որ սոյն զօրապետը քիչ մը անտեւալ Հաշիմ կենայ:

— Վիշ յոս ալ Գաղիս կառավարութեան կողմէն: մասնաւոր պաշտօնով մը Հաշիմ խրկուող Պ. Լէւալը հոն հասանիւն պէս՝ իւր պաշտօնէն աւելի բանիւր ձեռնամուխ ըլլալով՝ պաշտօնէն զրկուած ու Գաղիս բերուած էր, որուն յանդերքը քննելու համար ալ քանի մը հոգի ընտրուած էին. որոնք կը կար տանեն ի վեր մանրամասնութեամբ քննութիւն ընելով՝ այս օրերս տղէկ մը ստուգեր են՝ պատժայ սորձանի յանդերքներու մէջ գտնուելը:

— Հաշիմայիցի զօրաց բանակը որ ասկէ յոս ալ գրուած էր, հիմա նորէն կը կազմուի:

— Վանի մը օրապետներ կը հաստատեն, թէ լույս Նարոյեան գահէրէյը Ըփէաի վեհապառ թագաւորին ողջիւնը հետ պտուկուելու միտք ունի, և թագաւորն ալ հաճուելիւն տուած է:

— Գաղիս տեղութեան ասեանք որ պատարար ընելով՝ բոլոր անգամաց կողմէն 25 փոխանորդ ընտրուել են, որոնք՝ օր պարտաւոր

եղած օրվան հետեւեալ օրը հասարակելով նախ և յոս ալ որոշուեալ թիւ իրենց բոլոր խօսակցութիւնները գաղանի բըլուր ի վերայ այս ամենայնի՝ գաղանի որոշած խորհուրդէն հիմակուելէ ամենուն անհաճ հաստատ:

— Վիշեալ ասեանին անգամներէն մէկը անցեալները լույս Նարոյեանի համար ամսականի վրայ քանի մը անպատեհ խօսքեր ըրեր էր, Պիէա Պետրպուրիէն ալ որ լույս Նարոյեանին ազդակած էր, նոյն խօսքին վրայ պիտի ներդրուելով ապտակ մը գրակեր էր անոր, ինչպէս որ նոյնիմեաց թերթին մէջ ալ յիշեցինք: Նոր եկած լուրերէն կէս մանամը որ ստոնց երկուքին ալ գատաւատունը՝ ստորիստարանը պիտի տեսնուի: Փէիա Պետրպուրիէն ստոր իրեն սաղանք խել մը բառակ կը պահանջէ անկէ, և եթէ առնելու ըլլայ, իւր հայրենիքը գտնուած հիւանդանոցին պիտի չնորհէ:

Սոյն լուրէն ետեւ եկած օրապետները կը պատմեն որ այս երկուքին ալ գատաւատունը տեսնուել էր. և ըստ որում Փիէա Պետրպուրիէն զարկած ապտակը պատահմամբ չըրարով՝ պիտմամբ էր, բայց մէկ կողմը միտաւորած ըլլալէն ի զատ՝ առանց պատճառի ալ չէր. ուստի կանոնը կը պահանջէ: որ առանկ բան ընդունելէն տուգանք տանուի 10 փոխանայէն մինչեւ 200 փոխանգա, և բանտն ալ գրուել մէկ ամիսէն մինչեւ երկու տարի. ի վերայ այս ամենայնի՝ նոյն կանոնը կը նկատուէր որ այս երկու. պատմին մէկը միայն ի գործ դրուի. մյան որոք բանտը դնելը զանց լրեր են և միայն 200 փոխանգա տուգանք տուելու:

— Վ. Լուսիա Ռուսիո Գաղիս տեղութեան տեսանին անգամներէն մէկն էր, կուզէր որ այժմեան կառավարութիւնը կ'ստան հախառակ նոր կերպ կառավարուի մը հաստատուէ, և խել մ'ալ կուսակցիներ ունէր, բայց իւր զիտաւ որութիւնը չը յաջողելով Պարիզէն Լոնառա փախեր էր. այս օրերս գաղանի Պարիզ գալով իւր կուսակցիներուն հետ տեսնուելու ու յորդարելու էր չը վհատին, սակայն անոնք ալ բան են որ Պարիզ չը կ'իկայ, փասն զի բռնուածին պէս հետաւոր երկիր ոգոր պիտի խրկուի՝ մէկ մ'ալ բնու. Պարիզ չը գտնուալու պայմանաւ, և այս ալ ըսել են թէ մեր դիտաւորութեան ի գործ դրուելու ժամանակը եկածին պէս՝ մենք գրեւ խրկելով կ'իմացանեմք. ուստի այն ալ առանց երկար տան կենալու Պարիզէն դարձեալ Լոնառա գաղիւր է:

— Վ երոյնչեալ տեղութեան մէջ Լէհայի մէկ անանկ մարդիկ կան որ 17—18 տարեկան ի վեր հոն են և կառավարութիւնն ալ ամսական ու թուական անին. ամենց մէջէն ամենք կառավարութեան գործերուն խառնուելու են համար պատիւ կը կրնն տալին անպիտի սրտը խրկուելով. հիմա տոնց մէջէն 232 գերգատաւան Ամերիկա փոխադրելու միտք ունին:

— Սոյն տեղութեան կառավարութիւնը ուղիւ ի որ յիշեալ Լէհերէն ի զատ՝ անոնցմէ խել մը մարդ ալ իւր երկրէն դուրս հանէ, փասն որոք հրաման ըրեր է: որ Պարիզ գտնուող Լէհերը 21 ժամուան մէջ և Գաղիսայի ուրիշ կողմերը գտնուողները կ'ընէր առաւ որ մէջ հետեւան և ուղիւ տեղերէն փոխադրեն, որոնք ալ կուզեն որ Զուլայիցի երկրը

անդին, բայց ջախջղելի հասարակարկաբանութիւնը՝ կատարելութիւնը այս հրամանը հանելու ամենաին իրաւունքը չունի ըսելով սուհմանդը իւր որահարանող գործակալներուն հրաման խրկել է, որ յիշեալ Վէհերը սահմանադրութեն ներս չառնեն:

— Գաղղիոյ հասարակարկաբանութեան կողմէն Պ. Փոռտէնը պետականութեան պաշտօնով Ամերիկայի միացեալ Նահանգներու իրքականութիւնը հանգանդիւր պատշաճ դատելով, հոն դատուող Աւստրիոյ բանակին իրենց աստեանին անդամներէն հինգ հոգի խրկելու իմացուցեր են որ Ռատեցքի սպարապետին յայտարարութեանը համաձայն անձնատուր պիտի ըլլան. ուստի խնդրեց շտապ տեղեկութիւն արարարութիւն ըլլալով, Աւստրիացի զօրքը չէփխի վեցին սկսելու են քաղաքին ընդհըր մանալ, և 10 ին ալ քաղաքը մտեր կն:

Իսկ Վ. Բոսթրիացի անձնատուր ըլլալէն ետեւ, հոն գտնուող զիստար ու պատմաբաններէն Մաթէն, Փիլիք և Սառի-որայտի գորսպետները նաեւ ուրիշ գորսպետներ ալ ընդ ամենը 37 հոգի խնդրեց փախել, ու Գորթո կղզին հասելու կն:

— Գերմանիոյ ու Տանիմադիոյ մէջ տեղը Բրուսիոյ տէրութեան միջնորդութեամբը զինադուր ըլլալէն ետեւ, նոյն տէրութեանը հրատարակել էր, որ հաշտութեան ալ սկզբնաւորութիւն պիտի ըլլայ. բայց ասոր փայտը Գերմանիոյ կայսերական տեղակալին Յովհաննէս մեծ դքսին ի պաշտօնէ լուր մը չը արդուելուն համար, կայսերական տեղակալ ալ հրատարակել է որ նոյն պնտագուր թէ իւր կողմէն և թէ իւր պաշտօնականութեան կողմէն ընդունուած չէ:

— Օ ինտրուէն ետեւ Բրուսիոյ զօրքը Տանիմադիոյն ետ քաշուած աստիճ գիշեր մը Համպուրկ քաղաքը պատկիլ ուղեր են, որ Վիլհելմս, սիմիլ հասարակարկաբանութեայ քաղաքներուն մէկն է. քաղաքային՝ որ ասկէ յատուկ Բրուսիացի ոչ հետ մէկ ըլլալով՝ Տանիմադիացի ոչ պատերազմիք էին, Գերմանիոյ կայսերական տեղակալին կուսակից գտնուելուն և այն ալ յիշեալ զինադուրը շնորհունելուն համար, թշնամութիւն ցրցրիւ լով պէնթով գէմ թելը են ու ներս չեն առել Բրուսիոյ զօրքը, և միջերին լիւր մը պատերազմ ալ ըլլալով՝ 3-40 հոգի ալ մէքը սուր են. քաղաքին պահապանները և վէջը հոգ տանելով քաղաքը հանդարտեցուցին ու յիշեալ զօրք ալ ձնեանոյ մը տուր են:

— Գերմանիոյ կատարելու խաղաղութեանը միջոյ մը պատուով մտքը՝ Բրուսիոյ տէրութեանը սահմանադրական օրինաց փայտը իւր մը շարադրել էր, և ասոր գործադրութեանը համար Հանուրայի ու Վագանիայի տէրութիւններուն հետ տարեկան դաշնագրութիւն մ'ալ ըլլել էր, ինչպէս որ նախնիքայ թելութեան մէջ յիշած եմք:

Եւ եկած օրագիրները կը պատմեն, որ յիշեալ զօրք մէջ գրուած օրէնքները ընդ

հանուր Գերմանիոյ ընդունել տալու համար պէտք է որ նորէն ժողով մը հաստատուի ու անոր անդամներուն միջնորդութեամբը ի գործ դրուի, անոր համար Բրուսիոյ տէրութեանը կուգէ որ Արթորթ քաղաքին մէջ անակ ժողով մը հաստատէ, և անդամներուն մէկ քանին՝ ինք, ու մէկ քանին ալ իրեն դաշնակից գտնուող Վագանիայի ու Հանուրայի տէրութիւնները՝ ընտրեն ու թ աւուր մէջ. և իւր դիտարարութիւնը անոնց գրով խնայրենէն ետեւ՝ ըսել է ալ, թէ այս անգամ ներսուն ընտրութիւնը այս օրինակ կամ վաղւան ձգելով և թէ ժամանակ անցունեն, այն աստիճ ամենալ ինքը պիտի ընտրէ:

— Վ Ենեպիցիոյ Պ. Մանին անուն զիստարը երեք մարդ խրկել է Վագանիայի Միլան քաղաքը. Ռատեցքի սպարապետին հետ խօսակցելու համար:

Վագանիայի խաղաղութեանը ձեռնաւմախ եղողներուն ամենուն ալ ներողութիւն տրուել է. և Ռատեցքին յայտարարութիւն մը հրատարակել է, որով կը ծանուցանէ թէ փախտականները չէփխալ ամայ մէջ թող իրենց երկիրը դառնան, թոյլտուութիւն եղաւ անոնց՝ բաց ի մէկ քանի հոգիէն, որոնք այս ընդհանուր ներողութիւնէն մաս մը չունին: Եւ մէկ քանի հոգիին անունները յախանէ յանուանէ յիշել է նոյն յայտարարութեան մէջ:

— Իտալիա գտնուող Աւստրիացի զօրաց սպարապետ Ռատեցքի Մառէշալը՝ Վենետիկցոյ գիր մը խրկել է այսու մտքը. «Մեր տէրութիւնը Սառաւենայի տէրութեանը հետ հաշտութեան լուրս, Բրուսիոյ մէջ նաեւ ուրիշ տեղուանք ալ ձեր մէկ կուսակիցը չը մնաց, ուստի գրեց ամառութիւն մինչեւ 15 օր քաղաքիդ մեզի չը յանձնէք նէ՝ պատերազմը պիտի սկսիմ, և այն ալ ուրիշ կերպիւ մը, որն որ ձեր քաղաքին կործանմանը և բնակչաց մեծագոյն մասին կորստեանը պատճառ պիտի ըլլայ. բայց թէ որ հնազանդիք, ամենուր ալ ներողութիւն պիտի տրուի՝ բաց ի մէկ քանի հոգիէն, որոց անունները գրուած են»:

— Պատը կը հրատարակէ, որ Գաղղիոյ ու Անգլիոյ ժողովներուն պէս ամէն քանի խառնուելու իշխանութիւն ունեցող ժողով մը հաստատութեանը հաճութիւն չունի, այլ միայն խրատական ժողով մը հաստատելու հրաման պիտի տայ, և քանի մը պաշտօնեաներն ալ եկեղեցականաց կարգէն պիտի չընտրեն. ինքը Հառիվադաւան գտնուողներուն գլուխը ըլլալուն առաջին պաշտօնաւարութիւնը հարկաւ եկեղեցականներէն մէկուն պիտի յանձնէ. և այս դիտարարութեանը վրայ ալ հաստատ պիտի կենայ ՝ ի վերայ այս ամենայնի՝ հասարակութեան արտօնութիւններն պիտի չնորհէ, և ամենին մէկ տէրութեան մը քաղաքական գործերուն չը պիտի խառնուի:

— Պատի երկիրը պատահած խաղաղութեան առաջըր առնուել էր, ու խաղաղարարներն ոմանք ալ ձեռք անցնելով բանորը գրուել էին. և ասոնց վրայ ալ անցեալները հրաման մը երկր էր, թէ անոնցմէ ոմանք առ ի պատիւ արտար խրկուին ու ամանք ալ զիստառ ինչ իսկ առնայ 14 ին Պատի դքսին ծննդեան տարեդարձը ըլլալով ուրախութեան հանդէսներ կատարուելուն համար, այն յանգա-

ւորներուն շատին ներողութիւն տրուել է, և ծոնք յանգանք ունեցողներուն ալ՝ պատիւ ժը թեթեցուցեր են:

— Անգլիոյ տէրութեանը զօրսպետներուն ամենն ալ կարգաւ զրկել զիստին, բայց ալ տաւելի պիտու թիւն ու տեղեկութիւն տուանայնուն համար, նորէն հրաման մը հրատարակուել է, թէ պնտարներէն մէկը զօրսպետ ըլլայ և կամ զօրսպետներէն մէկը ալ տաւելի բաշտ օտարման առնէ, նախ՝ բըննուի, և թէ որ երկրաշարժութեան, թուաբանութեան և պատերազմական արհեստից փայտը տեղեկութիւն ունի, նաեւ իւր մայրենի լեզուաւը կարճալ զբեղ զիստալէն ի զօտ՝ օտար լեզուներուն մէկն ալ աղէկ մը դիտանայ, կամ դոնէ՝ նախալ մը թարգմանելու կարող ըլլայ, անոր աստիճանը բարձրանայ, ապա թէ ոչ՝ թոյլտուութիւն չըլլայ:

— Անգլիոյ ու Գաղղիոյ և Եւրոպայի ուրիշ երկիրները բնակող խել մը երեւելի անձինք կուգէին որ Փարիզի մէջ ժողով մը հաստատեն, որով ալ հասարակաց խնդրալուծութեանը փայտը խօսուի. և այս բանին համար Գաղղիոյ կառավարութիւնէն հրաման խրկուել էին, որն որ հրաման տուել էր. ուստի չէփխալ մէջ յիշեալ ժողովը բացուել է, և Պ. Գոլտէն անուն անձն ալ նախապահ ընտրուել է:

— Սուրբանի պատերազմին աստեղը Անգլիոյ տէրութեանը ո՞վ որ օգնութիւն ըրաւ նէ՝ անոր շնորհակալութեան նամակ խրկեց Հոլ կուստանի տեղակալը, բայց Բիշմիք իշխանին Բէլապ Անէկին շնորհակալութեան զիւ չը խրկուեցաւ, պատն օգնութիւնը շատ եղած էր: Եւստի վրայ Հնդկաստանի մէջ ալ մէկ մարդ մտաւանդութե մէջ մնացել էր. բայց ասոր պատճառ ետքը խնայուեցաւ, որ է այս:

«Փէնճապի պատերազմներուն աստեղը՝ Շիր Մինէկին ու Հուրթուր Մինէկին բանակները աւրուեցան. այն աստեղները՝ թողաւ նօթներուն ամենն ալ Անգլիոյ տէրութեան ձեռքը չանցնելու համար Բէլապ Անէկին տուել էին. և այն ալ ընդունելու առել էր ու մինչեւ հիմա ալ ետ տուած չէր, որն որ գրծուութեան պատճառ ըլլալուն շնորհակալութեան նամակը չը խրկուեցաւ. ինչ և իցէ՝ յիշեալ տեղակալը այս օրերս զիւ մը խրկելով Բէլապ Անէկին, այն 150 թողանով ը ուղեց. ոյն ալ պատասխանեց, թէ թողանօթները չէմ կրնար տալ, որովհետեւ մեր զօրացը մէջ շատ մարդ կայ որ յիշեալ թղանօթներուն՝ Անգլիոյցոյ ձեռքը անցնիլը չուզէր, և աստեղ քանի մը համառ մեծ ասփութիւն մը կրնայ ծագել»:

Տեղակալը այս պատասխանը առնելէն ետեւ հիմապու հիմա յայտնի չէ թէ արդեօք վերադիւր զիւ խրկեց մի անգամ. Լիւն թէ Լահոթէն և թէ Հնդկաստանի ուրիշ տեղերէն Բիշմիք փախուող շատ խաղաղացի մարդիկ կան, վերջապէս կը յուսացի որ ասոնք Բիշմիքի իշխանը՝ Անգլիոյ տէրութեանը գէմ կը գրգռեն:

— Անգլիոյ տէրութեանը՝ ամէկ յառաջ յայտարարութիւն մը հրատարակել էր, թէ Սէքսթէն ի՞նչ որ տէրութեանը գործողը մէջ մտնուող ուղէ, ուրիշ Հնդկաստանցոց պէս համարում պիտի չունենայ, այլ՝ Անգլիացոց

նժան արածնութիւններ ստանալու կարող
պիտի ըլլայ: Եւս յայտարարութեանը վրայ
կը յուսացուէր որ 30,000 ի չափ Սէքս ղին-
ւորներ կուգան Անգլիոյ տէրութեան զօրաց
կարգը կոնցնին. բայց մինչև հիմա եկողները
այնքան քիչուոր են եղեր որ անոնցմէ խումբ
մը ղեկուոր չը կրնար կազմուիլ:

— Չինաստանի Սէքսալ նաւահանգիստը
մասնաւորապէս Բորթուկուլընց տրուած է
որ առուուոր ընեն. հոն գտնուող զորքա-
կազմերուն ու զինուորներուն ամեն ալ Բոր-
թուկալըն են: Ենցեայնքը Անգլիոյ տէրու-
թեան պատերազմական նաւերէն մշտեւէր
անուի գաղափ մը հոն գտնուելով, նուորդնե-
լուն մէկը ցամաքը ելեր է, և պրորոտած ա-
տենը փոքրիկ յանցանք մ'ալ գործերէ. բւոյի
Բորթուկալընը իսկոյն բռնեք ու լանալը զը-
րիք են պոնիկա: Եւս անպի Անգլիայի հիւ-
պատար լմացածին պէս՝ աւաջորկեր է որ
Երկու ժամուն մէջ բանաւորակալը թող ասի.
բայց անոնք մոկի չեն ընէր. վասն որոյ Գա-
լափէ մէջ գտնուող նաւորդներուն ամեն
ալ ցամաքը հանուելով Բորթուկուլընց ղեկ-
էի աղէկ պատերազմեր են. կողմակի քանի
մը հոգի մեռնելէն ետեւ բանաւորակալը ա-
զատեք ու նաւը պարծեր են:

— Սագսոնիայի թագաւորին երկրորդ աղ-
ջկը Աւստրիոյ կայսեր հետ պիտի սրակուի,
և Բրուսիոյ թագաւորին ժառանգ իշխանին
աղջկէն ալ՝ Սագսոնիայի թագաւորին աղջկէն
հետ պիտի ամուսնանայ. ստոր վրայօք խօ-
սակցելու համար՝ Բրուսիոյ թագաւորին կինը
Պէտրինէն Սագսոնիա գացեր է. և այս բանը
կատարին են՝ Բրուսիոյ թագաւորին ու Աւստ-
րիոյ կայսեր մէջ տեղը ազգականութիւն մը
պիտի ըլլայ:

— Եսկէ քանի մը ամիս յառաջ Գաղղիոյ
կառավարութեան ու Յէսի տէրութեան մէջ
տեղը գծաւթիւն մը ծախելով մինչև հիմա
կը տեւէ: Յէսի երկիրը գտնուող Գաղղիայի
հիւպատոսները ետ քաշուելով՝ հոն առու-
առու ընող Գաղղիացիներուն գործերը՝ 'Ես-
քոլի առաջին հիւպատոսին յանձնէր էին:
'Եսր Եկած լուրերը կը ծանուցանեն որ Գաղ-
ղիայի մը Ելէլըք խոտութիւն բանեցունե-
լով այս արեւս բանտը դրիք են, և ետքը 'Ես-
քոլի հիւպատոսին ինկրանօքը թէպէտ հա-
ներ են բանտէն, բայց այնուհետեւ վերադին
բանտարդ ել են. նաեւ ատարակս քանի մը բան
ալ պատահեր է. ուստի կերելի որ նոյն գրծ-
աւթիւնը ևս առաւել աւելցած է:

— Յիսի թագաւորին երկու որդիքը 50—60
տղամաւորով չիճալ պիտի երթային ուխտի
համաւ. և Յէսի տէրութիւնը՝ Անգլիոյ տե-
րութիւնէն շոգ ենաւ մը ուսէրէ, և Եսկէ-
նոյն ուխտագնացները առնէ. ու Աղէքսանդ-
րիս տանի, ուստի Անգլիոյ տէրութիւնն ալ
յիշեալ տէրութեան թանձր նաւահանգիստը
շոգենաւ մը խրիկը էր, որով ուխտագնացնե-
րը չէվիպի իննին Աղէքսանդրիս հասեր են:

— Եւստրիոյ տէրութեան Սալիցիա գաւա-
ռը եղած Պէրոտի քաղաքը ամառս առաջին
ղիշերը հրկիզութիւն մը եղեր է, և հոյն սլ
ստառիկ փշիւղուն իսկոյն ճարակ տանելով
7—8 ժամ ըջեր, ու 900 տուն և քանի
մ'ալ խանութ պրեր է, որոց շատը քարա-
շէն են եղեր. բայց հոգէհը շուկայէն հետ ու
ըլլուն համար՝ շուկային վնաս եղած չէ:

— Գաղղիայի մէջ մազձայցող տակաւին կը
շարունակէ իւր հարուածը. այս սփռնէն բռն
Փարիզի մէջ մեռնողներուն թիւը մինչև հիմա
18000 ի հասած է:

— 'Եսկէի մէջ յիշեցիք՝ Սառաւնայի նախկին թագաւորին մեռնի-
լը. ատոր տղան մեհախաւ Ալբերտիս էմ-
մանուէր՝ որ հիմա թագաւոր է Սառաւն-
եացաց, հրաման քրեքէ որ թէ իւր ընտա-
նիքը և թէ իւր տէրութեան սրտածնեաները
ու գործակալները մինչև մէջ ամիս սգոյ
հանգերծներ հապնէ:

— Գաղղիոյ հասարակագետութեան գա-
հերէց Լուիս 'Եսրայէնը անցկայները Գաղ-
ղիոյ հիւսիսային դաւառները շղագայեցաւ,
հիմա ալ դեռ 'ի հարաւային կողմը ճանոր-
գութիւն պիտի ընէ:

— Գալիփոսի գաւառը որ Ամերիկայի
միացեալ նահանգաց կառավարութիւնը ունի
է, ոսկւոյ հանք մը գտնուած ըլլալը՝ նախը-
նաց թերթերուն մէջ յիշած եմք: Հիմա՝
Ամերիկայի հարաւային կողմը եղած Ալե-
ճիփա գաւառին մէջ ալ գտնուան անո-
ւանք ոսկւոյ հանքեր գտնուել են, և զրու-
նողները քիչ առեկէ մէջ իրաւ շատ հա-
րաւութիւն գիշեր են. ուստի թէ Եւրոպայ-
էն և թէ Ամերիկայէն ինչպէս որ Գալիփոս-
իս գաղղիները եղան են, նմանապէս հիմա
ալ շատ մարդիկ այն կողմը կ'երթան:

— Համի տեւան 1849 լատինացաց յուն-
վար ամառի մէջ Ամերիկայի միացեալ նահան-
գաց ժողովուրդը գրի առնելով՝ 21,687,432
հոգի ըլլալը հասկըցուեր է, և այս թիւը անպ-
հալ տարուան թիւուն հետ բացաւաւորով
100 ին ինը աւելցած գտեր են:

— Եսկէ քանի մը ամիս յառաջ Փարիզի
մէջ *օլէ* պատահած ատենը՝ բժիշկները
չէին բաւեր հիւանդներուն երթալու. ուստի
հրաման եղեր էր բժշկական գաղապան աշա-
կերտներուն, որ տնոնք ալ հիւանդի երթան
ու դարման ընեն. ստոյմէ մէկը իմառ աղ-
քառ կնկան մը տունէն կանչուելով կ'երթայ
կը իսկի հիւանդին որ մարմինը շփելու համար
կտոր մը լավ անդամ շուկի, զի լավ անոր,
իւր հագած ֆանէլ շալիկը կը հանէ կուտայ:

Եւս բանը հասարակութեան մէջ տա-
րածուելով՝ նոյն աշակերտին մարդասիրու-
թիւնը տուն մարդ կոկի գովել. կառ ամու-
րութիւնն ալ կ'իմանայ ու գովելով ծանրու-
ղնոյ ընծայ մը կը խրկէ. յիշեալ գաղապանը,
որ այն աշակերտը ուլէ ուլ՝ անոր ընծայէն.
բայց որ աղան ըլլալը և գիտցովեւուն, նա
մանաւանդ հարցութեան եղած տոնիք՝ այն
աղան լանը երեսն չը հանելուն համար չը
գտնուի: Կը կարծեն որ այն օրերը մեռնող
աշակերտներուն մէկը եղած ըլլալ՝ այս մար-
դասիրութիւնը ընողը. ուստի այն ընծան գրգ-
րատուելով Լաֆէ Եսկէ մեռնող աշակերտաց
անուանը:

Միջոցը շատ չանցնելով կը յայտնուի որ
այս բանը ընողը Մարիլիւզի Գ. Թիլոս անու-
նով աշակերտ մըն է: եղեր. ուստի հասարա-
կաց կ'ընթերցան սրտածնեան կանչելով այն
աշակերտը, մեծ պատիւ ցոյց կուտայ. և
պատուէր կընէ որ երբեմն երբեմն երթեւե-
կութիւն ընէ, նաեւ տարին 500 ֆրանկ
այսինքն 2250 զուգուշ ապրուստ կը կապէ,
որ մինչև երեք տարի անխափան պիտի տըր-

ալ. նոյն գաղապան փարձալետաց ժողովն
ալ 1000 ֆրանկ այն պայման 4500 զուգուշ
նոյն բժշկութեան վերաբերեալ զիջք մը
ընծայ կուտայ այն աշակերտին:

— Չնուայի մէջ եղած վարձու տրուելիք
մեծ աղյերուն թիւը այս տարի 3240 ի հա-
սեր է. ստորութիւնէ որ յիշեալ աղյերէն
սուրը կառնուի և այս տուրքը քաղաքական
նորոգութիւններուն կը խարժուի. այս տարի
նոյն տուրքէն 330 հազար լուս այսինքն 78
հազար լուս: ըստոյն արդիւնք եղեր է:

ԼՐԱԳԻՐ

Աղղիոյ տէրութեան եռանգն ուլով և ու-
րախ սրտիւ կը փութամ համարէն աղղիս
հայկազեան տւեալ, որ արժանիւնի և
առտուան արեւոյ ԱՄԹՈՒՂԻՊՈՍ Մայր Աթո-
ռոյն օրաց Ելմիսանի Տ, 'Ներսէս սրբազնա-
կատար Հայրապետն ամենայն Հայոց՝ յա-
ւուրս յայտոսիկ Առաքանդիւղօղտի ազգասեր
և բարեջան ՊԱՏՐԻԱՐԿ, Տ. Եւսկիս սրբազան
Արք. Երկիրոցս հոգևոր Հօր մերոյ շնորհ-
լով պատկերազարդ և մարդարաստար գեղեց
կաշէն Կնքեա մը՝ 'ի ժամ սուրբ Պատարագի
կախելու համար որն որ սեպհական է միայն
ինգհանդական Սաթուղիկոսի և ծայրագոյն
Եպիսկոպոսարիտի, փառաւորեց 'Նորին Ար-
ժանաւորութիւնը. ապա պարտիմը մեր ու-
մենքին երախտագէտ պախի 'Նորին բարձր
Արքանութեանը շնորհակալութիւն մատու-
ցանել ինկրելով 'ի տեւանի պարգեւէր գեր-
կարութիւն կննաց 'Նորին Վեհափառու-
թեան՝ 'ի պարծումս և 'ի յիծուութիւն աղղիս
ըսութեան:

ՆԱԽՈՒՅՈՒՄՆ

Հայաստան Լրագրին հրատարակէ յարգէ
Միւրէի Աշակէն Կիւրէի Դը՝ անցած լրագրան
Լրագրին Թերը պայտէ գլուխ էր:

ԼՐԱԳԻՐ

10—167 ԹԻՒ ԼՐԱԳԻՐ

«Տպագրատան տարադէպ փոփոխութե-
պատճառաւ լրագրիս թիւ 10—167 թիւին
մէջ սպորդած սխալները»:

Եւս բերով՝ ատոր ներքեւ կը թուէ սը-
խալները, բայց շատ զարմանք է որ այն իրա-
դրին հեղինակը՝ որն որ Սի. հեղինակն ապա-
րանք չարաւած և սխալները ուղղած ու-
մերձեր մարդը իսկապէս, առաւ Արապիս
նին, բնաւ անկիւտ չը յիշէր. ուստի կը յուսայ
Արապիսան որ ուսանիկայ և կամ միւս շար-
թուան հրատարակած լրագրին վերջը փոքր
'ի շուտէ ինչպէս ապագրուի կը ծանուցանէ:
ապա թէ ոչ՝ այն ատենը կը սրտաւառի ինքը
հրատարակել, որպէս զի բարեկամ ընթերցողը
քաջ վերահասու ըլլալով սրախութիւն բանին
զուր տեղը չը բամբուսեն պիւր տարրանք:

Ի ԿՈՆՏԱՆՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱԳՐԱՆՈՒ ՊՈԼԻՍՈՒ ԱՐԱՊԵՐԱՆ ԱՊՐԱՊԵՐԱՆ